

ЗАТВЕРДЖУЮ

президент державного некомерційного підприємства «Державний університет «Київський авіаційний інститут»
Ксенія СЕМЕНОВА

2026 року

ВИСНОВОК

Державного некомерційного підприємства «Державний університет «Київський авіаційний інститут» (далі – КАІ) про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Белуги Юлії Миколаївни на тему «Правове регулювання соціального захисту дітей, які постраждали внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів», поданої на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право»

Витяг

із протоколу № 10 розширеного засідання кафедри теорії держави і права, конституційного та адміністративного права КАІ
від 29 квітня 2026 року

Присутні на засіданні науково-педагогічні працівники кафедри теорії держави і права, конституційного та адміністративного права:

Головуюча на засіданні – зав. кафедри, к.ю.н., доцент **Макеєва О.М.**;
Легенький М.І., д.ю.н., проф., професор кафедри;
Кунєв Ю.Д., д.ю.н., проф., професор кафедри;
Калюжний Р.А., д.ю.н., проф., професор кафедри;
Головко К.В., д.ю.н., проф., професор кафедри;
Устинова І.П., к.ю.н., доцент, професор кафедри;
Головко С.Г., к.і.н., доцент, професор кафедри;
Вишновецький В.М., к.ю.н., доцент, доцент кафедри;
Череватюк В.Б., к.і.н., доцент, доцент кафедри;
Шкільний Є.О., к.ю.н., доцент кафедри;

Присутні на засіданні науково-педагогічні працівники інших кафедр КАІ:

Вишновецька С.В., д.ю.н., проф., завідувач кафедри цивільного права і процесу;
Дибань М.П., к.ю.н., доц., доцент кафедри цивільного права і процесу;
Гольдберг Н.О., к.ю.н., доц., доцент кафедри кримінального права і процесу;
Стригуль М.В., к.соц.н., доцент, заступник декана ФПМВ.

Серед присутніх 5 докторів юридичних наук, 6 кандидатів юридичних

наук, 2 кандидати історичних наук, 1 кандидат соціологічних наук.

Порядок денний:

Обговорення дисертаційного дослідження аспіранта кафедри цивільного права і процесу КАІ Белуги Юлії Миколаївни на тему «Правове регулювання соціального захисту дітей, які постраждали внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів», поданої на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Науковий керівник – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри цивільного права і процесу Факультету права та міжнародних відносин КАІ Вишневецька Світлана Василівна.

Дисертація виконувалась на кафедрі цивільного права і процесу Факультету права та міжнародних відносин КАІ. Тема дисертації затверджена на засіданні Вченої ради Юридичного факультету НАУ (протокол № 8 від 31 жовтня 2022 року).

Виступили:

Здобувач Белуга Юлія Миколаївна доповіла основні положення дисертації «Правове регулювання соціального захисту дітей, які постраждали внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів», поданої на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Автором зазначено, що в дисертації здійснено теоретичне узагальнення та запропоновано нове вирішення наукового завдання, що полягає у визначенні, з урахуванням зарубіжного досвіду, особливостей правового регулювання соціального захисту дітей, які постраждали внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів в Україні.

На підставі здійсненого дослідження зроблено такі висновки:

Розкрито поняття та зміст соціального захисту цієї категорії дітей, визначено сучасний стан правового регулювання їхнього соціального забезпечення в Україні, а також проаналізовано міжнародно-правові стандарти захисту дитини в умовах збройних конфліктів.

На підставі аналізу наукових підходів до визначення понять «соціальний захист» і «соціальне забезпечення» уточнено їх співвідношення та змістовне наповнення. У результаті сформульовано авторське визначення поняття «соціальний захист дітей, які постраждали внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів» як комплексу правових, організаційних та соціальних заходів, спрямованих на відновлення порушених прав дітей та створення умов для їх розвитку й реабілітації.

Визначено ключові особливості соціального захисту дітей, які постраждали внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів, що конкретизують зміст запропонованого авторського підходу. Зокрема, встановлено, що: а) соціальний захист реалізується уповноваженими державними органами, органами місцевого самоврядування, соціальними службами, а також іншими установами та організаціями; б) в його основі лежить система специфічних соціальних ризиків, зумовлених воєнними діями, зокрема поранення, каліцтво, контузія, фізичне, психологічне чи сексуальне насильство, викрадення або незаконне вивезення за межі України, залучення до участі у воєнізованих чи

збройних формуваннях або незаконне утримання; в) найбільш поширеними видами соціальної підтримки є грошова та натуральна допомога, догляд і реабілітація, а також надання соціальних послуг; г) реалізація соціального захисту здійснюється через систему економічних, правових, фінансових та організаційних заходів; д) соціальний захист має чітко визначену мету – забезпечення матеріального, психологічного та фізичного благополуччя дітей, які постраждали внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів.

Визначено, що діти, які постраждали внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів, є категорією, що перебуває у стані підвищених соціальних ризиків, яка зазнає як прямих (поранення, насильство, втрата близьких), так і опосередкованих (вимушене переміщення, порушення доступу до освіти, соціальна дезадаптація) наслідків війни. Обґрунтовано, що соціальний захист таких дітей повинен включати надання медичної, психологічної, соціальної та освітньої допомоги, а також створення умов для їх повноцінного розвитку та інтеграції у суспільство.

Здійснено аналіз національного законодавства, зокрема підзаконних нормативно-правових актів, та встановлено наявність колізій і прогалин у правовому регулюванні, що ускладнюють правозастосовну практику. Обґрунтовано необхідність удосконалення законодавства шляхом запровадження єдиного системного підходу до визначення правового статусу дітей, які постраждали від війни, розширення переліку соціальних гарантій, а також розроблення чітких механізмів їх реалізації.

Встановлено, що значна частина соціальних гарантій на практиці реалізується на локальному рівні та залежить від фінансових можливостей територіальних громад, що призводить до нерівності у забезпеченні прав дітей. Доведено необхідність законодавчого закріплення єдиних державних стандартів соціального захисту, зокрема у сфері надання безоплатного харчування, медичної та психологічної допомоги, а також реабілітаційних послуг.

Проаналізовано останні зміни в законодавстві України, зокрема прийняття Закону України щодо соціального захисту та підтримки дітей, які постраждали внаслідок збройної агресії, що свідчить про поступове формування системного підходу до вирішення зазначеної проблеми, однак не забезпечує її остаточного вирішення. Водночас обґрунтовано необхідність подальшого вдосконалення правового регулювання, зокрема шляхом усунення законодавчих колізій та розширення кола осіб, які мають право на відповідний статус і соціальний захист.

Окрему увагу приділено аналізу міжнародно-правових стандартів соціального захисту дітей в умовах збройних конфліктів. Встановлено, що основою міжнародного правового регулювання у цій сфері є Конвенція про права дитини, Женевські конвенції та додаткові протоколи до них, а також інші міжнародні акти, які визначають загальні та спеціальні гарантії захисту прав дітей під час війни.

Визначено, що міжнародні стандарти закріплюють принципи особливого захисту дітей як вразливої категорії населення, заборону їх участі у збройних конфліктах, а також обов'язок держав забезпечувати їх безпеку, розвиток і

соціальну підтримку. Водночас встановлено, що окремі положення міжнародних актів містять недоліки та не забезпечують повною мірою ефективного захисту дітей, що зумовлює необхідність їх подальшого вдосконалення. Здійснено систематизацію міжнародно-правових стандартів соціального захисту дітей в умовах збройних конфліктів шляхом їх узагальнення, класифікації та об'єднання в єдину систему норм міжнародного права, що містяться в актах ООН (зокрема Конвенції ООН про права дитини та Факультативному протоколі щодо участі дітей у збройних конфліктах), документах ЮНІСЕФ, актах Ради Європи та практиці Міжнародного кримінального суду. Це дозволило виокремити ключові принципи захисту дітей під час війни, зокрема заборону їх залучення до бойових дій, захист від насильства, право на реабілітацію, гуманітарну допомогу, освіту та психологічну підтримку.

Досліджено механізм надання статусу дитини, яка постраждала внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів, а також особливості набуття статусу дитини з інвалідністю внаслідок війни.

Проаналізовано систему державних соціальних гарантій для зазначеної категорії дітей, визначено основні форми та види їх соціального захисту.

Встановлено, що процедура отримання відповідних статусів має нормативно визначений характер і реалізується через уповноважені органи опіки та піклування, міжвідомчі комісії та інші компетентні суб'єкти. Проаналізовано законодавчо закріплені підстави для надання статусів, перелік необхідних документів, а також строки та порядок їх розгляду. Визначено, що законодавство України поступово розширює коло підстав для надання відповідних статусів і спрощує процедури їх отримання. Водночас встановлено, що статус дитини з інвалідністю внаслідок війни не є самостійно врегульованим окремим правовим інститутом і фактично не зазнає спеціальної нормативної трансформації з урахуванням вікових особливостей особи. Натомість чинне законодавство передбачає єдиний підхід до регулювання статусу особи з інвалідністю внаслідок війни, який поширюється як на дорослих, так і на дітей, оскільки спеціальний закон, що комплексно врегульовував би правовий статус саме дітей цієї категорії, відсутній. У зв'язку з цим значна частина норм Закону України «Про статус ветеранів війни та гарантії їх соціального захисту» не може бути повною мірою застосована до дітей, що створює правові прогалини у сфері їх соціального захисту.

Обґрунтовано, що набуття зазначених статусів є ключовою юридичною передумовою отримання дітьми комплексу соціальних прав і гарантій, однак потребує подальшого вдосконалення з метою забезпечення повноцінного та дієвого соціального захисту дітей, які постраждали внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів.

Сформульовано авторське визначення поняття «статус дитини, яка постраждала внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів». Під ним пропонується розуміти закріплені нормами національного та міжнародного права спеціальний правовий статус дитини, обумовлений негативним впливом збройного конфлікту на її життя, здоров'я, розвиток або сімейне середовище, що встановлюється компетентними органами державної влади та передбачає

надання комплексу державних гарантій, пільг, соціальних послуг, реабілітаційної й психологічної допомоги, спрямованих на відновлення порушених прав дитини та забезпечення її належного соціального захисту.

Проаналізовано державні соціальні гарантії для дітей, які постраждали внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів, які загалом спрямовані на забезпечення їхнього захисту, відновлення та соціальної інтеграції. Комплексне нормативне закріплення таких гарантій щодо цієї категорії дітей «фактично міститься лише у проекті Закону України «Про статус і соціальний захист дітей, які постраждали внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів», який на сьогодні не прийнято. Це свідчить про відсутність цілісного законодавчого механізму регулювання державних соціальних гарантій для зазначеної категорії осіб, що зумовлює потребу в подальшому нормативному врегулюванні та систематизації відповідних положень у чинному законодавстві України.

Здійснено аналіз наукових підходів до визначення форм і видів соціального захисту дітей, які постраждали внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів. Узагальнено позиції вітчизняних учених щодо змісту організаційно-правових форм соціального забезпечення та їх класифікації. На цій основі запропоновано авторський підхід до систематизації форм соціального захисту, відповідно до якого виокремлено грошову, натуральну форми, соціальні послуги, пільги та соціальні гарантії як самостійну форму. Окремо визначено зміст основних видів соціального захисту зазначеної категорії дітей, зокрема статусної підтримки, освітніх пільг, медичної та психологічної реабілітації, оздоровлення та місцевих програм допомоги, що дозволяє комплексно охарактеризувати механізми реалізації державної соціальної політики щодо дітей, які постраждали внаслідок війни.

Досліджено міжнародний та зарубіжний досвід щодо удосконалення правового регулювання соціального захисту дітей, які постраждали внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів.

Здійснено порівняльно-правовий аналіз систем соціального захисту дітей у Грузії, Сирії, Колумбії та секторі Гази, що дозволило виявити позитивні підходи до забезпечення реабілітації та соціальної адаптації дітей-жертв війни, а також визначено можливості їх адаптації до українських реалій. Проаналізовано специфіку правового регулювання та практики надання соціальної підтримки у зазначених країнах. Сформульовано напрями удосконалення правового регулювання та впровадження ефективних механізмів соціального захисту дітей в Україні.

Виявлено, що найбільш ефективними практиками є розвиток психосоціальної реабілітації (Грузія), створення центрів психологічної допомоги та відновлення освітньої інфраструктури (Сирія), впровадження програм соціальної інтеграції та професійної підготовки дітей (Колумбія), а також міжвідомча координація та централізоване управління процесами підтримки (досвід Ізраїлю). Особливу увагу приділено досвіду сектору Гази, який демонструє критичні наслідки відсутності дієвих державних механізмів захисту дітей та недостатність міжнародних інструментів у забезпеченні їхніх прав.

Обґрунтовано напрями удосконалення системи соціального захисту дітей

в Україні, що включають: розширення мережі центрів психосоціальної підтримки, впровадження системи раннього втручання, посилення міжвідомчої координації, забезпечення доступу до освіти та медичних послуг, розвиток програм фінансової підтримки сімей постраждалих дітей, а також гармонізацію національного законодавства з міжнародними стандартами у сфері захисту прав дитини в умовах збройних конфліктів.

Таким чином, отримані результати підтверджують гіпотезу дослідження, засвідчують ефективність запропонованих підходів та відкривають перспективи для подальших наукових пошуків у напрямку вдосконалення правового регулювання та механізмів забезпечення соціального захисту дітей, які постраждали внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів.

Після закінчення доповіді Белуги Ю.М. присутніми на захисті фахівцями були поставлені наступні запитання:

Запитання до здобувача:

1. **Кунев Ю.Д.**, д.ю.н., професор, професор кафедри теорії держави і права, конституційного та адміністративного права.

Запитання: У чому полягає наукова новизна Вашого авторського визначення поняття «соціальний захист дітей, які постраждали внаслідок воєнних дій»? Чим воно відрізняється від існуючих підходів?

Відповідь: Дякую за запитання. Наукова новизна мого підходу полягає в тому, що перед формулюванням авторського визначення було здійснено комплексний аналіз наукових підходів до розуміння понять «соціальний захист» і «соціальне забезпечення». В результаті запропоновано узагальнене та адаптоване до умов збройного конфлікту визначення, яке враховує специфіку саме дітей як особливо вразливої категорії.

На відміну від існуючих підходів, моє визначення:

1. поєднує правовий, соціальний і організаційний аспекти;
2. акцентує не лише на матеріальній підтримці, а й на системі гарантій, пільг і компенсацій;
3. враховує конкретні соціальні ризики, характерні саме для умов війни;
4. орієнтоване не лише на подолання наслідків, а й на їх попередження та пом'якшення.

Отже під *соціальним захистом дітей, які постраждали внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів*, розуміємо діяльність соціально орієнтованої держави, що здійснюється через комплексну систему заходів, які спрямовані на забезпечення належного життєвого рівня таких дітей, надання їм матеріальної, соціальної допомоги й соціальної підтримки, встановлення гарантій, пільг, компенсацій унаслідок виникнення відповідних соціальних ризиків (поранення, каліцтво, контузія, фізичне, психологічне чи сексуальне насильство, незаконне утримання, у тому числі в полоні, викрадення або незаконне вивезення за межі України, батьки якої або один з них, інший законний представник зникли безвісти за особливих обставин або померли (загинули) через отримані внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів поранення, контузії або каліцтва на території України чи за кордоном, позбавлення батьківського піклування внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів) з метою їх уникнення чи пом'якшення.

2. Калюжний Р.А., д.ю.н., професор, професор кафедри теорії держави і права, конституційного та адміністративного права.

Запитання: Які основні прогалини сучасного правового регулювання соціального захисту таких дітей в Україні Ви виявили та як їх можна усунути?

Відповідь: Дякую за запитання. У ході дослідження було виявлено низку суттєвих прогалин у правовому регулюванні соціального захисту дітей, які постраждали внаслідок воєнних дій в Україні.

По-перше, в Україні відсутній єдиний комплексний закон, який би системно регулював питання соціального захисту саме цієї категорії дітей, що призводить до фрагментарності правового регулювання.

По-друге, законодавство недостатньо конкретизує види соціальної допомоги та порядок їх отримання. Часто норми мають декларативний характер і не визначають чітких механізмів реалізації, обсягу допомоги, відповідальних органів та джерел фінансування. Наприклад, право на психологічну реабілітацію чи соціальні послуги формально передбачене, але на практиці доступ до них є обмеженим через відсутність державних програм або недостатнє фінансування.

По-третє, існує недостатня координація між державними органами та органами місцевого самоврядування, що негативно впливає на ефективність реалізації прав таких дітей.

У зв'язку з цим у роботі запропоновано такі напрями вдосконалення: прийняття спеціального комплексного закону, спрощення процедури набуття статусу дитини, яка постраждала внаслідок воєнних дій, розширення системи соціальних гарантій та посилення міжвідомчої взаємодії у сфері соціального захисту дітей.

3. Череватюк В.Б., к.і.н., доцент, доцент кафедри теорії держави і права, конституційного та адміністративного права.

Запитання: Чому Ви виокремлюєте соціальні гарантії як самостійну форму соціального захисту, і яке їх значення для цієї категорії дітей?

Відповідь: Дякую за запитання. Я виокремлюю соціальні гарантії як самостійну форму соціального захисту, оскільки вони мають нормативно закріпленій, обов'язковий характер і виступають базою для реалізації інших форм соціальної підтримки. Якщо соціальні послуги чи допомога можуть залежати від обставин або ресурсів, то соціальні гарантії встановлюють мінімальні стандарти, які держава зобов'язана забезпечити незалежно від ситуації.

Їх значення для дітей, які постраждали внаслідок воєнних дій, полягає в тому, що саме соціальні гарантії забезпечують стабільність і передбачуваність захисту їхніх прав – зокрема у сфері освіти, охорони здоров'я, соціального забезпечення. Вони покликані не лише компенсувати негативні наслідки війни, а й створити умови для нормального розвитку дитини.

4. Макеєва О.М., к.ю.н., доцент кафедри теорії держави і права, конституційного та адміністративного права.

Запитання: У чому особливості механізму надання статусу дитини, яка постраждала внаслідок воєнних дій, і які проблеми виникають на практиці при його реалізації?

Відповідь: Дякую за запитання. Механізм надання статусу дитини, яка

постраждала внаслідок воєнних дій, має адміністративний характер і реалізується через органи опіки та піклування. Його особливістю є те, що ініціатива належить заявнику – батькам, законним представникам або самій дитині з 14 років, а рішення приймається на підставі поданих документів у визначений строк без судового розгляду. Також процедура є відносно спрощеною порівняно з попередніми роками.

Водночас на практиці виникає низка проблем. По-перше, складність підтвердження обставин, особливо у випадках психологічної шкоди, насильства чи незаконного переміщення, що вимагає додаткових документів. По-друге, існує залежність від практики застосування норм на місцевому рівні, що призводить до неоднакових підходів. По-третє, спостерігаються колізії у законодавстві щодо поєднання різних статусів, що може обмежувати права дитини.

Однак ключовою проблемою є те, що навіть після отримання статусу його практичне значення є обмеженим, оскільки передбачені соціальні гарантії не завжди чітко визначені або ефективно реалізуються.

5. Головка С.Г., к.і.н., доцент, професор кафедри теорії держави і права, конституційного та адміністративного права.

Запитання: Які елементи зарубіжного досвіду (зокрема Грузії, Колумбії, Сирії чи інших країн) доцільно імплементувати в Україні та чому?

Відповідь: Дякую за апитання. У своєму дослідженні я проаналізувала досвід Грузії, Колумбії та Сирії й дійшла висновку, що Україні доцільно імплементувати комплексні підходи до соціального захисту дітей, які постраждали внаслідок війни.

Зокрема, досвід Грузії є важливим у сфері психологічної реабілітації дітей та підготовки спеціалістів для роботи з травмами війни. Також цінним є досвід співпраці держави з міжнародними організаціями, зокрема ЮНІСЕФ і Червоним Хрестом.

Досвід Колумбії показує ефективність спеціального законодавства, яке передбачає не лише надання статусу, а й реальні механізми підтримки: психологічну допомогу, освіту, соціальну інтеграцію та економічну підтримку сімей.

У Сирії, попри складні умови, реалізуються інтегровані програми допомоги, які поєднують психологічну підтримку, освіту, медичну допомогу та соціальний супровід сімей, а також створюються безпечні простори для дітей.

Тому для України доцільно: розвивати системну психологічну реабілітацію, зокрема через створення центрів психологічної допомоги та підтримку дітей у закладах освіти; впроваджувати інтегровані програми підтримки, які поєднуюватимуть медичну, психологічну, освітню та соціальну допомогу; забезпечити реальне наповнення соціальних гарантій через конкретні виплати, пільги та компенсації; посилити міжвідомчу координацію між органами соціального захисту, освіти, охорони здоров'я та службами у справах дітей; активніше залучати міжнародні організації до реалізації програм підтримки та реабілітації дітей.

6. Легегнький М.І., д.ю.н., професор, професор кафедри теорії держави і права, конституційного та адміністративного права.

Запитання: Які ключові напрями вдосконалення механізму соціального захисту дітей, постраждалих від війни, Ви пропонуєте, і які з них є

першочерговими?

Відповідь: Дякую за запитання. В своєму дослідженні я пропоную вдосконалення механізму соціального захисту дітей, постраждалих від війни, за кількома ключовими напрямками.

По-перше, це удосконалення нормативно-правової бази, зокрема прийняття спеціального закону, який би комплексно врегулював питання соціального захисту таких дітей та чітко визначив перелік гарантій. Саме цей напрям є одним із першочергових, адже без належного правового підґрунтя інші заходи залишаються декларативними.

По-друге, забезпечення реального змісту соціальних гарантій, тобто наповнення статусу конкретними пільгами: грошовими виплатами, доступом до медичних, освітніх і реабілітаційних послуг. На сьогодні ця проблема є критичною, оскільки статус часто не дає відчутних переваг.

По-третє, розвиток системи психологічної та медичної реабілітації, включаючи створення спеціалізованих центрів та інтеграцію таких послуг у систему освіти й охорони здоров'я.

По-четверте, посилення міжвідомчої координації, тобто налагодження ефективної взаємодії між органами соціального захисту, освіти, охорони здоров'я та службами у справах дітей.

По-п'яте, розширення співпраці з міжнародними організаціями з метою залучення ресурсів, досвіду та впровадження кращих практик.

Першочерговими, на мою думку, є саме вдосконалення законодавства та реальне забезпечення соціальних гарантій, оскільки вони створюють основу для ефективної реалізації всіх інших напрямів соціального захисту.

Після відповідей на запитання виступили:

Науковий керівник – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри цивільного права і процесу Факультету права та міжнародних відносин КАІ Вишновецька Світлана Василівна.

Вишновецька С.В. Зазначила, що дисертація присвячена надзвичайно актуальній темі, адже умови сьогодення викликають необхідність забезпечення соціального захисту дітей, які постраждали внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів, на загальнонаціональному рівні. В Україні, яка проголосила курс на євроінтеграцію, у надскладних умовах повномасштабного вторгнення соціальний захист таких дітей є першочерговим завданням.

У дисертації здійснено теоретичне узагальнення та запропоновано нове вирішення наукового завдання, що полягає у визначенні, з урахуванням зарубіжного досвіду, особливостей правового регулювання соціального захисту дітей, які постраждали внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів в Україні. В результаті проведеного дослідження сформульовано висновки та пропозиції, спрямовані на вдосконалення національного законодавства, підвищення ефективності реалізації державної політики у сфері соціального захисту дітей, а також гармонізацію українського правового поля з міжнародними стандартами захисту прав дитини.

Сформульовані пропозиції та рекомендації до подальшого удосконалення соціального законодавства України мають на меті посилити ефективність механізму соціального захисту дітей, які постраждали внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів.

Аспірантка чітко сформулювала мету і завдання роботи, визначила об'єкт і предмет дослідження. Дисертаційна робота Белуги Ю.М. побудована на системному підході, характеризується належним рівнем наукових узагальнень. Аспірантка продемонструвала вміння самостійно узагальнювати та аналізувати нормативно-правові акти й спеціальну літературу, робити науково обґрунтовані висновки.

Стиль, мова викладення матеріалу дисертаційного дослідження, аргументація висновків та пропозицій до законодавства здійснені на високому теоретичному рівні. Думки аспірантки викладаються продумано, послідовно, виважено, логічно витримані зміст та структура роботи.

В процесі написання дисертаційної роботи Белуга Ю.М. виявила високу працездатність, загальну ерудицію та наполегливість в опануванні нових джерел, що засвідчує набуття нею нових знань, умінь, навичок та компетентностей, які допомогли на високому рівні виконати наукове дослідження.

Белугою Ю.М. виконані всі види робіт, пов'язані з проведенням дисертаційного дослідження та оформленням його результатів. У процесі підготовки дисертації та виконання індивідуального плану наукової роботи Белуга Ю.М. проявила себе як самостійний, наполегливий, відповідальний, високоерудований науковець, який уміє поставити і вирішити складні наукові завдання, володіє методами наукових досліджень, комунікаційними та іншими компетентностями, що дозволяють їй цілісно, в логічній послідовності представляти результати власних досліджень, публікувати їх у вітчизняних та зарубіжних наукових виданнях, обговорювати у науковій спільноті, обґрунтовувати та відстоювати власні наукові досягнення.

Результати наукового пошуку Белуги Ю.М. обговорювались на міжнародних науково-практичних конференціях. Усі положення наукової новизни та основні результати дослідження опубліковані в 20 наукових працях, а саме: 5 наукових статтях, опублікованих у наукових фахових виданнях, 1 статті, опублікованій у зарубіжному виданні, а також 14 тезах доповідей на науково-практичних конференціях.

Усі результати дослідження, що виносяться на захист, отримані особисто здобувачем, є його власним здобутком. Ідеї та елементи наукових праць інших науковців, цитати супроводжуються належними посиланнями на авторів та джерела інформації.

В цілому за результатами навчання в аспірантурі та проведення дисертаційного дослідження Белуга Ю.М. продемонструвала високий рівень теоретичних знань, умінь, навичок та інших компетентностей, достатніх для продукування нових ідей, розв'язання комплексних проблем у галузі професійної та дослідницької діяльності. Результати особисто проведеного дисертаційного дослідження мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення.

Підготовлена аспіранткою кафедри цивільного права і процесу Державного університету «Київський авіаційний інститут» Белугою Юлією Миколаївною дисертація «Правове регулювання соціального захисту дітей, які постраждали внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів» є завершеною кваліфікаційною науковою працею, в якій отримано нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності розв'язують конкретне наукове завдання, яке має суттєве значення для науки права соціального забезпечення та правозастосовної практики. Дисертаційна робота відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 19 травня 2023 р.), п. 6 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, та може бути винесена на розгляд Вченої ради Державного університету «Київський авіаційний інститут» для розгляду питання про утворення спеціалізованої вченої ради для разового публічного захисту дисертації на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Науковий керівник запропонувала затвердити позитивний висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів зазначеної дисертації та рекомендувати її до захисту на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Рецензенти дисертаційної роботи, які наголосили на позитивних аспектах дослідження та висловили свої побажання та зауваження:

Дибань М.П., к.ю.н, доцент, доцент кафедри цивільного права і процесу КАІ. Зазначив, що дисертантка повною мірою у розділі 2 «Механізм забезпечення права на соціальний захист дітей, які постраждали внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів» дисертаційної роботи розкриває механізм, аналізує законодавство України, зокрема, закони, постанови КМУ, різноманітні державні програми. В аспекті теоретичного аналізу законодавства механізм забезпечення права на соціальний захист дітей повною мірою розкритий. Але на сторінках наукової роботи Юлія Миколаївна наголошує, що чинна система соціального захисту дітей залишається недостатньо цілісною та ефективною. Втім, не пропонує чітких змін в чинному законодавстві України щодо вирішення сучасних проблем, колізій, які постали перед національною правовою системою. Проаналізувавши судову практику ми бачимо, що судова система зіштовхується з великою сукупністю правових проблем щодо вирішення питання надання дитині відповідного статусу або забезпечення соціального захисту на належному рівні.

На сторінках наукової роботи аналізується міжнародний та зарубіжний досвід правового регулювання соціального захисту дітей, які постраждали внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів, зокрема, на прикладі Грузії, Колумбії, Газі, Сирії.

Одним з грубих порушень, на яке дисертантка звертає окрему увагу, є викрадення дітей через незаконну депортацію, примусове переміщення або ув'язнення дітей, які є громадянами України. Втім, в роботі не досліджується судова практика Міжнародного кримінального суду, Міжнародного суду ООН, Європейського суду з прав людини, в які Україна подала позови по відношенню до РФ у справах щодо незаконної депортації та переміщення українських дітей. Дані міжнародні інстанції по багатьом справам ухвалили рішення, які є великим досягненням для України на міжнародній арені. Тому було б доцільно проаналізувати їх зміст у науковій роботі.

Вказані зауваження, які в певній мірі носять характер побажань та порад для подальших наукових пошуків, не впливають на загальну позитивну оцінку якості виконаної дисертанткою роботи. Теоретичні результати й наукові положення, які містяться в даній дисертації, характеризуються єдністю змісту і свідчать про особистий внесок дисертантки в науку права соціального забезпечення. Робота відповідає встановленим вимогам і може бути рекомендована до захисту на здобуття ступеня доктора філософії в за спеціальністю 081 Право.

Гольдберг Н.О., к.ю.н, доцент, доцент кафедри кримінального права і процесу КАІ. Зазначила, що дисертаційна робота Белуги Юлії Миколаївни присвячена актуальній та суспільно значущій проблемі – правовому регулюванню соціального захисту дітей, які постраждали внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів. Обрана тема є надзвичайно важливою в умовах сучасних викликів, пов'язаних із збройною агресією проти України, що зумовлює необхідність удосконалення механізмів забезпечення прав і законних інтересів найбільш вразливої категорії населення – дітей.

Актуальність дослідження не викликає сумнівів, оскільки війна суттєво вплинула на становище дітей, спричинивши значні соціальні, психологічні та правові проблеми, які потребують комплексного вирішення на рівні державної політики та законодавства.

У дисертації здійснено ґрунтовний аналіз теоретико-правових засад соціального захисту дітей, розкрито зміст відповідних правових категорій, узагальнено наукові підходи до розуміння соціального захисту та соціального забезпечення. Авторкою досліджено сучасний стан правового регулювання в Україні, виявлено низку проблем, зокрема фрагментарність законодавства, недостатню визначеність соціальних гарантій та обмеженість їх практичної реалізації.

Окрему увагу приділено механізму надання статусу дитини, яка постраждала внаслідок воєнних дій, а також аналізу державних соціальних гарантій. Важливим є дослідження міжнародно-правових стандартів і зарубіжного досвіду (зокрема Грузії, Колумбії, Сирії), що дозволило авторці сформулювати обґрунтовані пропозиції щодо вдосконалення національного законодавства.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у формуванні авторського підходу до визначення поняття соціального захисту дітей, які

постраждали внаслідок воєнних дій, а також у розробленні пропозицій щодо удосконалення механізму реалізації їхніх прав і соціальних гарантій.

Практичне значення роботи полягає у можливості використання її результатів у правотворчій діяльності, правозастосовній практиці, а також у навчальному процесі та подальших наукових дослідженнях.

Дисертація відзначається логічною структурою, послідовністю викладу матеріалу, обґрунтованістю висновків і пропозицій. Робота виконана на належному науковому рівні, із використанням широкого кола джерел та сучасних методів наукового пізнання.

Водночас окремі положення дисертації можуть бути предметом наукової дискусії, зокрема щодо деталізації механізмів реалізації соціальних гарантій та їх фінансового забезпечення, що, однак, не знижує загальної позитивної оцінки роботи.

Загалом дисертаційна робота Белуги Юлії Миколаївни є завершеним самостійним науковим дослідженням, яке відповідає встановленим вимогам і може бути рекомендована до захисту на здобуття ступеня доктора філософії в за спеціальністю 081 Право.

В обговоренні дисертаційного дослідження взяли участь:

Головко С.Г., к.і.н., доцент, професор кафедри теорії держави і права, конституційного та адміністративного права. Зазначила, що наукове дослідження Белуги Юлії Миколаївни на тему правового регулювання соціального захисту дітей, які постраждали внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів, охоплює широкий спектр актуальних проблем, враховує значні напрацювання вітчизняних і зарубіжних учених та характеризується комплексністю і глибиною. Авторкою переконливо обґрунтовано наукові положення та практичні пропозиції, викладені у дисертації.

Робота відзначається логічною побудовою, послідовністю викладу матеріалу, чіткістю поставлених завдань та їх належним обґрунтуванням. Дисертанткою опубліковано достатню кількість наукових праць за темою дослідження.

Отримані результати мають наукову новизну, вагоме теоретичне і практичне значення для розвитку правового регулювання соціального захисту дітей, які постраждали внаслідок воєнних дій, та заслуговують на позитивну оцінку дисертаційної роботи.

Устинова І.П., к.ю.н., доцент, професор кафедри теорії держави і права, конституційного та адміністративного права. Зазначила, що дисертаційне дослідження Белуги Юлії Миколаївни присвячене актуальній та суспільно важливій проблематиці забезпечення соціального захисту дітей, які постраждали внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів. У роботі здійснено ґрунтовний аналіз національного та міжнародного законодавства, визначено основні проблеми правового регулювання у цій сфері та запропоновано напрями їх удосконалення. Авторкою обґрунтовано власні наукові підходи до розуміння соціального захисту таких дітей, а також сформульовано практичні рекомендації щодо вдосконалення механізму реалізації їхніх прав. Робота має теоретичне та практичне значення, є самостійним завершеним дослідженням та заслуговує на позитивну оцінку.

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Белуги Юлії Миколаївни на тему «Правове регулювання соціального захисту дітей, які постраждали внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів», поданої на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»

1. Обґрунтування вибору теми дослідження. Захист прав дитини в умовах збройних конфліктів є однією з найбільш гострих та актуальних проблем сучасності. За офіційною статистикою ЮНІСЕФ, кожна дев'ята дитина у світі проживає в регіоні, де триває збройний конфлікт, а кожна третя дитина перебуває в умовах крайньої бідності, що суттєво обмежує можливості її розвитку, здобуття освіти та належного харчування. Такі дані підтверджують, що діти є найбільш вразливою категорією населення, яка найбільше страждає від наслідків війни, криз та бідності. Україна з 2014 року, у зв'язку з антитерористичною операцією на Донбасі, а з 2022 року – повномасштабним вторгненням РФ, була віднесена до країн із найвищими ризиками для життя та розвитку дітей. Війна призвела до зростання кількості неповних сімей, появи дітей, які виховуються у внутрішньо переміщених осіб, а також до загострення проблем тих, хто залишився на окупованих територіях чи у населених пунктах поблизу лінії фронту. Ці діти позбавлені безпечного середовища, нормальних умов для виховання, часто втрачають доступ до освіти та медицини, що створює передумови для довготривалих, негативних наслідків як для окремої дитини, так і для суспільства загалом. Однією з найбільших загроз є не лише фізична небезпека, а й психологічні травми: діти стають свідками загибелі близьких, руйнувань, депортацій, насильства, що формує у них відчуття незахищеності та страху. Значна частина неповнолітніх втягнута у бойові дії, піддається примусовим переміщенням чи депортаціям, зазнає катувань або психологічного тиску. У міжнародному праві захист дітей у збройних конфліктах визнається одним із пріоритетів, що підтверджується Декларацією прав дитини 1959 року, Конвенцією про права дитини 1989 року, Факультативним протоколом 2000 року та низкою інших документів. Водночас у практиці багатьох держав, зокрема України, спостерігається нестача законодавчих механізмів, спрямованих на комплексний захист дітей у кризових умовах. Попри те, що держава несе обов'язок дотримання прав дитини навіть в умовах війни, факти порушень – від недоступності освіти до насильницьких депортацій – свідчать про значні прогалини у цій сфері. Війна руйнує інфраструктуру, знищує школи та лікарні, позбавляючи дітей не лише навчання, а й базового захисту. Діти втрачають родини, домівки, стають біженцями, сиротами або особами з інвалідністю, що різко підвищує ризик їх соціальної ізоляції та дискримінації. За даними Дитячого фонду ООН, за останнє десятиліття в умовах збройних конфліктів у світі загинуло близько 2 мільйонів дітей, мільйони отримали поранення, залишилися без житла або були втягнуті у воєнні дії як дитячі солдати.

Ці дані свідчать про масштабність проблеми, яка набуває глобального значення. У випадку України загрози посилюються системним характером

воєнних злочинів рф: масові депортації, примусове переміщення, удари по лікарнях і школах, використання дітей у пропагандистських цілях. В умовах, коли міжнародні стандарти декларують обов'язковість захисту прав дітей навіть під час війни, такі порушення є прямим свідченням кризи у сфері реалізації та гарантії прав дитини. Проблема може бути вирішена не лише наданням гуманітарної та психологічної допомоги, але й шляхом термінових змін у національному законодавстві, спрямованих на забезпечення прав дітей у кризових ситуаціях. Важливим є поєднання зусиль державних органів, міжнародних інституцій і громадських організацій у створенні системи, що гарантуватиме дітям право на життя, здоров'я, розвиток та захист від усіх форм насильства навіть в умовах воєнної агресії. Таким чином, актуальність теми полягає в тому, що війна ставить під загрозу саме існування та майбутнє дітей як найбільш вразливої соціальної категорії, і лише своєчасні правові та соціальні заходи можуть запобігти катастрофічним наслідкам для цілого покоління.

2. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційна робота є складовою частиною досліджень, що проводяться в КАІ і спрямовані на підвищення якості соціальної сфери, зокрема кафедральної науково-дослідної роботи «Інститут прийомного виховання у сімейному праві України» (державний реєстраційний номер 0119U03123) 01.09.2018 – 30.06.2023.

Тема дисертації відповідає освітньо-науковій програмі «Право» за спеціальністю «Право» в КАІ (зокрема, ОК 1.3.1, ОК 1.3.2, ОК, 1.3.3. та ОК 1.3.4).

3. Мета і завдання дослідження. Мета дисертаційної роботи полягає у розробленні та науковому обґрунтуванні теоретичних і практичних засад правового регулювання соціального захисту дітей, які постраждали внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів, на основі аналізу норм національного, зарубіжного та міжнародного законодавства, правозастосовної практики, а також наукових доробків вітчизняних і зарубіжних дослідників; у визначенні особливостей правового забезпечення соціального захисту цієї категорії дітей та розробленні пропозицій і рекомендацій щодо вдосконалення законодавства України й механізмів його реалізації.

Для досягнення поставленої мети у ході дослідження розв'язувалися такі завдання:

- розкрити поняття та зміст соціального захисту дітей, які постраждали внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів;
- з'ясувати сучасний стан правового регулювання соціального захисту дітей в Україні та виявити його основні проблеми;
- охарактеризувати механізм надання статусу дитини, яка постраждала внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів, та набуття статусу дитини з інвалідністю внаслідок війни;
- розглянути державні соціальні гарантії, передбачені для дітей, які постраждали внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів;
- класифікувати та розкрити основні форми види соціального захисту дітей, які постраждали внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів;

– визначити особливості соціальної реабілітації дітей, які постраждали внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів;

– охарактеризувати міжнародно-правові стандарти соціального захисту дітей у збройних конфліктах;

– визначити роль міжнародних організацій та благодійних фондів у забезпеченні допомоги дітям, які постраждали внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів;

– розробити теоретико-практичні рекомендації щодо вдосконалення законодавства України та підвищення ефективності правозастосовної практики у сфері соціального захисту дітей, які постраждали внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів.

4. Об'єктом дослідження виступають правовідносини, що виникають у сфері соціального захисту дітей, які постраждали внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів.

5. Предметом дослідження є правове регулювання соціального захисту дітей, які постраждали внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів.

6. Методи дослідження. Під час дослідження використано загальнофілософські, загальнонаукові та спеціальні методи. За допомогою діалектичного методу визначено особливості соціального захисту дітей, які постраждали внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів, як найбільш вразливої категорії населення, а також виявлено суперечності між нормативним регулюванням і практикою його реалізації. Застосування системно-структурного методу дало змогу розглянути систему державних соціальних гарантій, порядок надання статусу дитини, яка постраждала внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів, та проаналізувати взаємодію різних елементів механізму соціального захисту. Порівняльно-правовий метод дозволив дослідити міжнародно-правові стандарти у сфері захисту дітей в умовах війни, а також виявити подібності й відмінності у правових підходах України, Грузії, Колумбії, Сирії та інших країн. Застосування формально-логічного методу дало можливість виявити недоліки чинного законодавства України у сфері соціального захисту дітей, які постраждали внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів та сформулювати пропозиції щодо його вдосконалення. За допомогою історико-правового методу простежено еволюцію законодавчого закріплення соціальних прав дітей в Україні та міжнародних актах, починаючи від Женевської декларації прав дитини 1924 року до сучасних міжнародних договорів. Метод узагальнення застосовувався для систематизації та аналізу наукових праць українських і зарубіжних дослідників, що дозволило визначити ключові наукові підходи до проблематики соціального захисту дітей у воєнних умовах. Крім того, метод аналізу та синтезу допоміг виокремити найбільш проблемні аспекти правового регулювання соціального захисту дітей, які постраждали внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів, і запропонувати напрями оптимізації відповідного законодавства та практики його застосування.

Нормативну базу дослідження становлять Конституція України, міжнародно-правові акти, ратифіковані Верховною Радою України, закони та підзаконні нормативно-правові акти України. Крім того, було вивчено законодавство окремих зарубіжних держав, присвячене правовому

регулюванню соціального захисту дітей, які постраждали внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів.

Емпіричною базою дослідження є офіційна статистична інформація Міністерства соціальної політики, сім'ї та єдності України, Міністерства охорони здоров'я України, Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, а також міжнародних організацій (ЮНІСЕФ, Управління Верховного комісара ООН у справах біженців, Міжнародного комітету Червоного Хреста), яка містить дані про масштаби порушення прав дітей в умовах війни та заходи, спрямовані на їх захист, а також рішення судів України та Суду ЄС.

7. Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є комплексним науковим дослідженням теоретичних та практичних проблем правового регулювання соціального захисту дітей, які постраждали внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів у національній правовій науці з урахуванням міжнародних стандартів та зарубіжного досвіду. Дисертантом запропоновано низку нових положень, висновків і пропозицій, які виносяться на захист. До положень, що мають наукову новизну, зокрема, належать такі:

уперше:

– визначено поняття «соціальний захист дітей, які постраждали внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів» як комплекс правових, організаційних та соціальних заходів, спрямованих на відновлення порушених прав дітей та створення умов для їх розвитку й реабілітації;

– сформульовано авторське визначення статусу дитини, яка постраждала внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів, із виокремленням його правової та соціальної складових, що дозволяє відмежувати цей статус від суміжних категорій, зокрема дитини-сироти та дитини з інвалідністю внаслідок війни;

– запропоновано авторський підхід до класифікації форм і видів соціального захисту дітей, які постраждали внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів, у межах якого розмежовано форми як способи надання соціальної підтримки (грошова, натуральна, соціальні послуги, пільги) та окремо виокремлено соціальні гарантії як самостійну форму, що визначає базові стандарти забезпечення прав дитини, а також види як змістовні напрями її реалізації (статусна підтримка, освітні пільги, медична та психологічна реабілітація, оздоровлення, місцеві програми допомоги), що дозволяє систематизувати механізми соціального захисту, уникнути змішування відповідних понять у науковій і правозастосовній практиці та підвищити ефективність забезпечення прав і потреб дітей, постраждалих від війни;

– систематизовано міжнародно-правові стандарти соціального захисту дітей в умовах збройних конфліктів, закріплені в Конвенції ООН про права дитини, Факультативному протоколі до неї, документах ЮНІСЕФ, Ради Європи та практиці Міжнародного кримінального суду;

– здійснено порівняльно-правовий аналіз правового регулювання соціального захисту дітей у Грузії, Сирії, Колумбії та секторі Гази, що дозволило виявити позитивні підходи до забезпечення реабілітації дітей-жертв війни та можливість їх адаптації до українських реалій;

удосконалено:

– класифікацію видів соціального захисту дітей, які постраждали внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів, шляхом виділення не лише матеріальних і правових гарантій, а й психологічної, освітньої та медико-реабілітаційної складових;

– науковий підхід до аналізу державних соціальних гарантій дітям, які постраждали внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів, зокрема, доведено необхідність урахування їх комплексного характеру та інтеграції з міжнародними стандартами захисту прав дитини;

– механізм надання статусу дитини, яка постраждала внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів, в частині адміністративної процедури шляхом зменшення бюрократичних бар'єрів та закріплення єдиної системи соціального супроводу;

– науковий підхід до розуміння змісту соціального захисту дітей, а саме уточнено його місце у системі соціальної політики держави та обґрунтовано потребу його розгляду як окремого напрямку правового регулювання в умовах війни;

отримали подальший розвиток:

– наукова позиція щодо визначення цільових груп дітей, які постраждали внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів, та особливостей надання соціального захисту в умовах воєнного часу;

– розуміння того, що соціальний захист дітей у національному законодавстві України отримує своє подальше розкриття через гармонізацію з міжнародно-правовими стандартами, передусім нормами Конвенції ООН про права дитини та актами ЄС і МОП; при цьому встановлено взаємозв'язок між національними гарантіями та міжнародними зобов'язаннями України;

– пропозиції щодо вдосконалення механізмів надання статусу дитини, яка постраждала від війни, та соціальної реабілітації, з урахуванням досвіду Грузії, Колумбії, Сирії та практики Гази; визначено напрями створення комплексного законодавчого регулювання та практичного впровадження ефективних соціальних гарантій;

– розуміння дискусійності деяких норм національного законодавства щодо соціального захисту дітей (наприклад, критерії надання статусу дитини, яка постраждала від воєнних дій), які потребують подальшого уточнення для мінімізації ризику зловживань і забезпечення чіткої імплементації міжнародних стандартів у національне законодавство.

8. Теоретичне значення. Дисертація Белуги Юлії Миколаївни містить науково обґрунтовані теоретичні результати, що мають істотне значення для розвитку науки права соціального забезпечення. У роботі сформульовано авторське визначення поняття соціального захисту дітей, які постраждали внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів, здійснено комплексний аналіз чинного законодавства, виявлено його недоліки та запропоновано шляхи вдосконалення механізму реалізації відповідних прав і гарантій.

Отримані результати підтверджуються опублікованими науковими працями здобувача, а також апробацією основних положень дослідження на наукових конференціях. Дисертація є самостійно виконаним науковим

дослідженням, що засвідчує особистий внесок автора в розвиток науки права соціального забезпечення та характеризується логічною єдністю змісту.

9. Практичне значення та використання результатів дисертаційного дослідження

Результати дисертаційного дослідження використані:

– Міністерством у справах ветеранів України при розробці внутрішніх нормативних актів Міністерства у справах ветеранів України щодо соціального захисту ветеранів війни (довідка про впровадження № 25399/7/7.1-25 від 27.11.2025);

– Науково-дослідним інститутом фінансової політики Державного податкового університету Міністерства фінансів України при здійсненні науково-дослідних розробок, науково-аналітичної діяльності, підготовки та проведення тренінгів, а також наукових і організаційних заходів для фахівців у сфері фінансової політики (довідка про впровадження № 260486/8/8-2-25 від 10.12.2025);

– у навчальному процесі КАІ під час розробки робочої програми навчальної дисципліни «Трудове право та право соціального захисту України» та на її основі як матеріал лекцій і практичних занять (акт про впровадження від 31.03.2026).

10. Особистий внесок здобувача. Дисертація «Правове регулювання соціального захисту дітей, які постраждали внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів» Белуги Юлії Миколаївни є самостійною науковою працею, в якій наведено теоретичні положення і висновки, власні ідеї та розробки автора, які дають змогу вирішити поставлені завдання. Усі висновки та практичні рекомендації, винесені на захист, розроблені дисертантом особисто. Використані в дисертації ідеї, положення чи гіпотези інших авторів мають відповідні посилання і використані лише для підкріплення ідей здобувача.

На підставі вивчення тексту дисертації здобувача, наукових праць аспіранта та Протоколу контролю оригінальності (перевірку наявності текстових запозичень виконано в антиплагіатній інтернет системі Strikeplagiarism.com) встановлено, що дисертаційна робота виконана самостійно, текст дисертації не містить плагіату, а дисертація відповідає вимогам академічної доброчесності.

11. Апробація результатів дисертації. Результати дослідження, основні висновки та рекомендації оприлюднені на 14 наукових конференціях, а саме: «Актуальні проблеми приватного та публічного права» (м. Харків, 2023), «Україна в умовах реформування правової системи: сучасні реалії та міжнародний досвід» (м. Тернопіль, 2023), «Актуальні питання удосконалення законодавства про працю та соціальний захист» (м. Харків, 2023), «Соціальна правова політика України в умовах воєнного часу та повоєнної відбудови» (м. Київ, 2023), «Правові виклики сучасності: вплив інформаційних технологій на приватноправові і публічно правові відносини» (м. Чернівці, 2023), «Правова парадигма відновлення України: проблеми та перспективи» (м. Київ, 2024), «Актуальні проблеми приватного та публічного права» (м. Харків, 2024), «Права людини в глобалізованому світі: сучасний стан, шляхи реалізації та механізми захисту» (м. Харків, 2024), «Гуманітарні стандарти правових систем

у сучасному світі: виклики, рішення, тенденції» (м. Запоріжжя, 2024), «Актуальні проблеми трудового права та права соціального забезпечення» (м. Харків, 2024), «Проблеми реформування соціального законодавства в умовах воєнного стану та повоєнної відбудови» (м. Київ, 2024), «Правова система України: європейський вектор розвитку в умовах воєнного стану» (м. Київ, 2025).

12. Публікації. Основні результати та висновки дисертаційного дослідження відображені у 5 наукових статтях, опублікованих у наукових фахових виданнях та у 14 тезах доповідей на науково-практичних конференціях.

Список опублікованих праць за темою дисертації

Статті у наукових фахових виданнях України:

1. Белуга Ю. М. Механізм надання статусу дитини, яка постраждала внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів. *Наукові праці Національного авіаційного університету. Серія: Юридичний вісник «Повітряне і космічне право»*. 2022. № 4 (65). С. 107–113. DOI:10.18372/2307-9061.65.17046

2. Белуга Ю. М. Соціальний захист дітей, які постраждали внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів: поняття та особливості. *Наукові праці Національного авіаційного університету. Серія: Юридичний вісник «Повітряне і космічне право»*. 2023. № 3 (68). С. 133–139. DOI:10.18372/2307-9061.68.17984

3. Белуга Ю. М. Міжнародно-правове регулювання соціального захисту дітей, які постраждали внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів. *Наукові праці Національного авіаційного університету. Серія: Юридичний вісник «Повітряне і космічне право»*. 2024. № 1 (70). С. 103–111. DOI:10.18372/2307-9061.70.18490

4. Белуга Ю. М. Міжнародний та зарубіжний досвід правового регулювання соціального захисту дітей, які постраждали внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів. *Наукові праці Національного авіаційного університету. Серія: Юридичний вісник «Повітряне і космічне право»*. 2024. № 3 (72). С. 129–134. DOI:10.18372/2307-9061.72.19071

5. Белуга Ю. М. Практика Гази у сфері соціального захисту дітей, які постраждали внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів: досвід для України. *Наукові праці Київського авіаційного інституту. Серія: Юридичний вісник «Повітряне і космічне право»*. 2025. № 1 (74). 2025. С. 149–154. DOI:10.18372/2307-9061.74.19898

Наукові праці, які додатково відображають наукові результати дисертації:

1. Белуга Ю. М. Порядок та умови надання статусу дитини, яка постраждала внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів. *Свобода, безпека та незалежність: тези доповіді XIII Міжнар. наук.-практ. конф.* (м. Київ, 24 лютого 2023 р.). Київ, 2023. С. 424–426.

2. Белуга Ю. М. Проблеми цільового правового регулювання соціального захисту дитини в умовах воєнних дій та збройних конфліктів в Україні. *Актуальні проблеми приватного та публічного права: тези доповіді*

- V Міжнар. наук.-практ. конф.* (м. Харків, 31 березня 2023 р.). Харків, 2023. С. 56–58.
3. Белуга Ю. М. Соціальний захист дітей державою під час воєнного стану. *Україна в умовах реформування правової системи: сучасні реалії та міжнародний досвід: тези доповіді VII Міжнар. наук.-практ. конф.* (м. Тернопіль, 28 квітня 2023 р.). Тернопіль, 2023. С. 23–26.
4. Белуга Ю. М. Набуття статусу дитини з інвалідністю внаслідок війни: проблеми правового регулювання. *Правове забезпечення соціальної сфери: тези доповіді XIII Міжнар. наук.-практ. конф.* (м. Одеса, 28 квітня 2023 р.). Одеса, 2023. С. 227–230.
5. Белуга Ю. М. Щодо поняття та особливостей соціального захисту дітей, які постраждали внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів. *Актуальні питання удосконалення законодавства про працю та соціальний захист: тези доповіді XIII Міжнар. наук.-практ. конф.* (м. Харків, 6 жовтня 2023 р.). Харків, 2023. С. 298–303.
6. Белуга Ю. М. Статус дитини, яка постраждала внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів: що це та навіщо? *Соціальна правова політика України в умовах воєнного часу та повоєнної відбудови: тези доповіді Всеукр. міждис. наук.-практ. конф.* (м. Київ, 10 листопада 2023 р.). Київ, 2023. С. 35–39.
7. Белуга Ю. М. Міжнародно-правові стандарти соціального захисту дитини в умовах збройних конфліктів. *Правові виклики сучасності: вплив інформаційних технологій на приватноправові і публічно правові відносини: тези доповіді IV Міжнар. наук.-практ. конф.* (м. Чернівці, 24 листопада 2023 р.). Чернівці, 2023. С. 90–91.
8. Белуга Ю. М. Міжнародно-правові норми, що стосуються соціального захисту дітей під час збройних конфліктів. *Правова парадигма відновлення України: проблеми та перспективи: тези доповіді XV Міжнар. наук.-практ. конф.* (м. Київ, 23 лютого 2024 р.). Київ, 2024. С. 434–437.
9. Белуга Ю. М. Спрощення процедури надання статусу дитині, яка постраждала внаслідок воєнних дій в контексті змін до законодавства України. *Актуальні проблеми приватного та публічного права: тези доповіді VI Міжнар. наук.-практ. конф.* (м. Харків, 29 березня 2024 р.). Харків, 2024. С. 219–221.
10. Белуга Ю. М. Набуття статусу дитини з інвалідністю внаслідок війни. *Права людини в глобалізованому світі: сучасний стан, шляхи реалізації та механізми захисту: тези доповіді Всеукр. наук.-практ. конф.* (м. Харків, 19 квітня 2024 р.). Харків, 2024. С. 315–319.
11. Белуга Ю. М. Державні соціальні гарантії дітям, які постраждали внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів: новели проектного законодавства України. *Гуманітарні стандарти правових систем у сучасному світі: виклики, рішення, тенденції: тези доповіді Міжнар. наук.-практ. конгресу* (м. Запоріжжя, 16 травня 2024 р.). Запоріжжя, 2024. С. 8–13.
12. Белуга Ю. М. Досвід окремих країн щодо соціального захисту дітей під час і після збройних конфліктів. *Актуальні проблеми трудового права та права соціального забезпечення: тези доповіді XIV Міжнар. наук.-практ. конф.* (м. Харків, 11 жовтня 2024 р.). Харків, 2024. С. 348–353.

13. Белуга Ю. М. Правові форми та види соціального захисту дітей, які постраждали внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів. *Проблеми реформування соціального законодавства в умовах воєнного стану та повоєнної відбудови: тези доповіді Всеукр. міждис.наук.-практ. конф.* (м. Київ, 8 листопада 2024 р.). Київ, 2024. С. 134–137.

14. Белуга Ю. М. Грубі порушення прав дітей під час війни. *Правова система України: європейський вектор розвитку в умовах воєнного стану: тези доповіді XV Міжнар. наук.-практ. конф.* (м. Київ, 21 лютого 2025 р.). Київ, 2025. С. 427–429.

13. Структура та обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (114 найменувань) і додатків. Загальний обсяг дисертації становить 202 сторінки, із них основного тексту – 176 сторінок. Робота містить 4 додатки.

14. Характеристика особистості здобувача. Під час підготовки дисертаційної роботи Белуга Юлія Миколаївна проявила себе як відповідальний, цілеспрямований і творчий дослідник. Їй притаманні такі якості, як глибоке аналітичне мислення, вміння узагальнювати наукові підходи та поєднувати теоретичні положення з практикою, ретельність в опрацюванні нормативно-правових джерел і наукової літератури, високий рівень правової культури та знання законодавства. Вона відзначається наполегливістю, допитливістю, методологічною грамотністю, логічністю й послідовністю у викладенні матеріалу, здатністю до обґрунтованих теоретичних і практичних висновків.

Як особистості їй властиві відповідальність, принциповість, доброзичливість, тактовність, висока працездатність та патріотизм, що проявляється у спрямованості на дослідження актуальних для України проблем, зокрема у сфері соціального захисту дітей, які постраждали внаслідок воєнних дій. Белуга Юлія Миколаївна на належному рівні володіє сучасними методами наукового пізнання, має достатній рівень теоретичної підготовки та практичних навичок для проведення самостійних наукових досліджень.

15. Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація написана грамотно, науковим стилем, а викладені матеріали дослідження, наукові положення, висновки і рекомендації сприймаються легко та доступно. Матеріали дослідження оформлені відповідно до вимог Міністерства освіти і науки України.

16. Рецензенти рекомендують: відповідно до пп. 15, 16 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, **пропонується такий склад разової ради:**

Голова ради:

Кунєв Юрій Дем'янович, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри теорії держави і права, конституційного та адміністративного права КАІ.

Рецензенти:

Дибань Максим Петрович, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільного права і процесу КАІ.

Гольдберг Наталя Олександрівна, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри кримінального права і процесу КАІ;

Офіційні опоненти:

Тищенко Олена Володимирівна, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри трудового права та права соціального забезпечення Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Панченко Анна Олександрівна, доктор юридичних наук, доцент, доцент кафедри трудового права та права соціального забезпечення Національного університету «Одеська юридична академія».

Усі члени разової спеціалізованої вченої ради не мають реальний чи потенційний конфлікт інтересів щодо здобувача Белуги Юлії Миколаївни (зокрема, є його близькою особою) та/або його наукового керівника.

У результаті попередньої експертизи дисертації Белуги Юлії Миколаївни і повноти публікації основних результатів дослідження

УХВАДЕНО:

1. Затвердити висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Белуги Юлії Миколаївни на тему «Правове регулювання соціального захисту дітей, які постраждали внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів».

2. Вважати, що за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Белуги Юлії Миколаївни відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року. № 261 (зі змінами і доповненнями від 03 квітня 2019 року № 283), вимогам пп. 6, 7, 8, 9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44

3. Рекомендувати дисертаційну роботу «Правове регулювання соціального захисту дітей, які постраждали внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів», подану Белугою Юлією Миколаївною на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право» до захисту у разовій спеціалізованій вченій раді.

4. Рекомендувати Вченій раді КАІ клопотати про призначення:

Голова ради:

Кунєв Юрій Дем'янович, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри теорії держави і права, конституційного та адміністративного права КАІ.

Рецензенти:

Дибань Максим Петрович, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільного права і процесу КАІ.

Гольдберг Наталя Олександрівна, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри кримінального права і процесу КАІ;

Офіційні опоненти:

Тищенко Олена Володимирівна, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри трудового права та права соціального забезпечення Київського національного університету імені Тараса Шевченка;

Панченко Анна Олександрівна, доктор юридичних наук, доцент, доцент кафедри трудового права та права соціального забезпечення Національного університету «Одеська юридична академія».

Результати голосування щодо рекомендації до захисту дисертації Белуги Юлії Миколаївни:

«за» – 14

«проти» – немає

«утримались» – немає

Головуюча на засіданні:

завідувач кафедри теорії держави і права, конституційного та адміністративного права КАІ, к.ю.н., доцент

Олена МАКЕЄВА

Секретар засідання:

професор кафедри теорії держави і права, конституційного та адміністративного права КАІ, к.і.н., доцент

Світлана ГОЛОВКО

ПОГОДЖЕНО:

Проректор з наукових досліджень та трансферу технологій КАІ, д.т.н., професор

Сергій ГНАТЮК